

Aile Ekonomisi ve Beslenme Eğitimi Bölümü Öğretmenlerinin ve Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Görüşleri

Gürçü Erdamar (Koç)¹ , Yasemin Demircioğlu²

Özet

Bu çalışmada, Aile Ekonomisi ve Beslenme Eğitimi (AEB) Bölümü öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Çalışma, Ankara ili ile sınırlandırılmıştır. AEB öğretmenleri ile Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi AEB bölümü son sınıfında okuyan öğretmen adayları çalışma grubunu oluşturmuştur. Buna göre Ankara'da görev yapan 79 öğretmen ile 128 öğretmen adayı araştırmada yer almıştır. Grubun öğretmenlik mesleğine yönelik düşüncelerini belirlemek için araştırmacılar tarafından bir ölçek geliştirilmiştir. Bulgulara göre, öğretmen ve öğretmen adaylarının mesleğe yönelik görüşleri orta düzeyde olumludur. Ayrıca öğretmenler, öğretmen adaylarına göre mesleğe yönelik daha olumlu düşüncelere sahiptir.

Anahtar kelimeler: Öğretmenlik mesleği, öğretmenlik mesleğine yönelik düşünceler, AEB öğretmenliği

Home Economics And Nutrition Education Department Teachers' And Candidate Teachers' Opinions of Teaching Profession

Abstract

This study aims to determine the Home Economics and Nutrition Education (HEN) Department teachers' and candidate teachers' opinions for their teaching profession. The study was conducted on the HEN teachers (n=79) who work various schools in Ankara and on Gazi University the Vocational Education Faculty HEN's students (n=128) that are at senior(four-grade) classes (candidate teachers). It was a descriptive study and the data were obtained from teachers and candidate teachers via a scale. According to results, teachers' and candidate teachers' opinions are positive for their teaching profession at medium level. In addition, teachers have more positive opinions about their teaching profession than candidate teachers.

Key words: Teaching profession, opinions for teaching profession, HEN education.

¹ Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü 06500 Beşevler / Ankara, Tel: 0 312 2126460 / 211 e-posta: gurkoc@gazi.edu.tr

² Yrd.Doç.Dr., Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Aile Ekonomisi ve Beslenme Eğitimi Bölümü 06500 Beşevler / Ankara Tel: 0 312 2126460/ 175 e-posta: demircioglu@gmail.com

Giriş

Bilimsel ve teknolojik gelişmeler bireylerin iş dünyasına her zamankinden etkili bir biçimde hazırlanmasını gerektirmektedir. Bireylerin sürekli gelişen teknoloji ve bilgi artışına uyum sağlayabilmesi için bireylerin öncelikle iyi bir eğitim almasına, nitelikli eğitim için de bunu gerçekleştirecek nitelikli öğretmenlere ihtiyaç vardır. Eğitimin istenilen hedefleri en üst düzeyde kazandırabilmesi öğrenen, eğitim programları ve öğretmen arasındaki uyuma bağlıdır. Eğitim sistemini etkileyen en önemli öge ise kuşkusuz öğretmendir. Eğitim sürecinde öğretmen, diğer öğelerin hepsine anlam kazandırır.

Dünyadaki bilimsel ve teknolojik gelişmeler, öğrenmeyi kolaylaştırıcı olanaklar sunmakla birlikte öğretmen, eğitim-öğretim etkinliklerinde yeri doldurulamayan birincil unsur olma özelliğini her zaman koruyacaktır (Hacıoğlu ve Alkan, 1997). Öğretmen; değerleri, tutumları ve davranışları ile hem öğrencileri hem de toplumu etkilemektedir. Öğretmenlerin nitelikli, rekabetçi, iş piyasasında aranan bireyler yetiştirebilmesi için öncelikle kendilerinin iyi bir eğitimden geçmeleri gerekmektedir.

Öğretmen yetiştirme programları, öğretmenlik mesleğine ilişkin bilgi ve becerilerin yanında, mesleğe yönelik olumlu düşünceler geliştirmeye de yardımcı olacak biçimde düzenlenmeli ve uygulanmalıdır. Hizmet öncesinde öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik geliştirecekleri olumlu düşünceler hem kendilerinin okuldaki başarılarını artıracak hem de ileride nitelikli öğretmenler olmalarına yardımcı olacaktır (Semerci, 2001). Nitelikli öğretmenler nitelikli bireyler yetiştirebilir. Özellikle mesleki eğitimde mezunların iş piyasasının taleplerine uygun mesleki bilgi ve becerilerle donatılmış olması için öğretmenlere büyük görevler düşmektedir.

Mesleki eğitim bir yandan genç insanları başarılı bir meslek sahibi yapmak, diğer yandan ekonomiye nitelikli eleman yetiştirmek gibi iki önemli işlevi yerine getirmeye çalışmaktadır. Ülkemiz bireylerinin meslek sahibi olması ve nitelikli birer eleman olarak yetişmesi, ekonomik kalkınma açısından en fazla ihtiyaç duyulan konulardan birisidir. Bu açıdan bakıldığında mesleki eğitimin önemi bir kez daha gündeme gelmektedir. Türkiye uzun süredir iş gücünün niteliğini yükseltmek ve ekonominin tüm sektörlerinde istihdam imkânlarını artırabilmek için mesleki eğitim sistemini geliştirmeye çalışmaktadır. Bu çaba, Türkiye'nin dünyanın önde gelen ekonomileri arasında rekabet edebilirliği bağlamında daha da anlamlı hale gelmektedir.

Mesleki eğitim programları kapsamında yer alan bölümlerden bir tanesi de Aile Ekonomisi ve Beslenme Eğitimi (AEB) Öğretmenliğidir. AEB Öğretmenliği Bölümü, ağırlıklı olarak ilk ve orta öğretim kurumlarına öğretmen yetiştiren bir lisans programıdır. AEB Öğretmenliği bölümü Türkiye'de Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesinde ve Selçuk Üniversitesi'nde AEB Eğitimi Anabilim Dalı olmak üzere iki üniversitede bulunmaktadır.

Mezun olan öğrencilerin öğretmenliğin yanında, halk eğitim merkezlerinde, özel ya da kamuya ait kurum ve konaklama tesislerinde kat hizmetleri ve mutfak

personeli yöneticisi, hizmet içi eğitim programları hazırlayıcısı, uygulayıcısı ve yöneticisi, yaşlı bakımı yapılan kurumlarda yönetici ve eğitici, aile danışmanı, TV, radyo, gazete, dergi vb. iletişim organlarında Aile Ekonomisi programcısı ve yöneticisi olma olanakları vardır. Ayrıca mezunlar kendi işyerlerini (yemek fabrikası, kuru temizleme atölyesi, temizlik şirketi vb.) açabilmektedir.

AEB Öğretmenliği programında toplu beslenme sistemlerinde hijyen ve kalite (HACCP), deneysel uygulamalarla besin hazırlama, Türk mutfağı, konut planlama ve dekorasyon, tüketici eğitimi, evde bakım hizmetleri çalışmalarına yer verilmektedir. Bu program, öğrencileri iyi bir tüketici bilinci geliştirerek üretimin yönlendirilmesi, aile ve toplumun yaşama düzeyinin yükseltilmesi; bireyleri hızla değişen endüstriyel toplum şartlarına hazırlayıp, bilim ve teknoloji kullanarak, ihtiyaçların en üst düzeyde karşılanması amaçlarını taşımaktadır. Ayrıca teorik ve uygulamalı bilgi ve beceriye sahip, kendine güvenen, yaratıcı, gelişmelere açık, alanı ile ilgili teknolojik, bilimsel gelişmeleri takip eden, bu doğrultuda edindiği bilgi ve becerileri öğrencilere aktarabilen öğretmenler yetiştirmek hedeflenmektedir. Belirlenen hedeflere ulaşabilmek, nitelikli bir eğitim programının yanında mesleğini seven ve mesleğine yönelik olumlu düşüncelere sahip olan öğretmenler yetiştirmekle olasıdır. Çünkü öğretmenlikte başarılı olma, bu mesleği severek ve isteyerek yürütmeyi gerektirmektedir (Can, 1991; Karagözoğlu, 1987; Saracaloğlu, 1991, Saracaloğlu ve diğ. 2000;).

Literatür taraması yapıldığında, sınıf öğretmenliği (Çermik 1997; Gökçe 2001; Gürbüzürk ve Genç, 1997), ortaöğretim alan öğretmenliği (Çakır, 2005; Çapa ve Çil 2000; Görgeç ve Deniz 2003; Gürbüzürk ve Genç 2004; Öztürk, Doğan ve Koç 2005; Sözer 1996;) öğretmen lisesi (Şahin, 1992) ya da öğretmenlik sertifikası programına katılan öğretmen adaylarının (Çakır, Erkuş ve Kılıç, 2000; Erden 1995; Koç ve Doğan 2005; Oktay 2001; Semerci 2001;) mesleğe yönelik algıları ve tutumları üzerinde pek çok araştırma olduğu görülmüştür. Ancak mesleki eğitim öğretmenlerinin mesleğe yönelik algıları üzerine yapılan çalışmalar oldukça sınırlıdır. Bu çalışmada AEB Öğretmenliği programında eğitimini sürdüren öğretmen adaylarının ve bu programdan mezun olmuş öğretmenlerin mesleğe yönelik düşüncelerini belirlemek amacıyla şu alt amaçlara yer verilmiştir:

1. Grubun mesleğe yönelik görüşleri nelerdir?
2. Öğretmen ve öğretmen adaylarının mesleğe yönelik görüşleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?
3. Grubun mesleğe yönelik görüşleri , bu bölümü seçmede etkili faktörlere göre anlamlı farklar göstermekte midir?

Yöntem

Bu çalışmada AEB öğretmenlerinin ve öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik görüşleri belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çerçevede araştırma tarama modelinde betimsel bir çalışmadır.

Örneklem

Araştırma Ankara ili ile sınırlandırılmış ve Ankara ili merkez ilçelerinde ilk ve ortaöğretim düzeyinde görev yapan AEB öğretmenleri ile GÜMEF AEB bölümü son sınıf öğrencileri çalışma grubunu oluşturmuştur. Buna göre çalışmada Ankara ili merkez ilçelerinde görev yapan 79 öğretmen ve GÜMEF AEB bölümü son sınıfta öğrenim gören 128 öğretmen adayı yer almıştır.

Araştırma grubunda yer alan öğretmen ve öğretmen adaylarına ilişkin demografik bilgilere göre; öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğunun kadın (öğretmen=%94.9; öğretmen adayı=%58.6); öğretmenlerin % 83.5'inin evli, öğretmen adaylarının %98.4'ünün bekar; öğretmenlerin %91.1'inin 30-39 yaşlarında, öğretmen adaylarının %96.1'inin 20-24 yaşlarında olduğu bulunmuştur. Ayrıca öğretmenlerin yarısından fazlasının (%68.4) ve öğretmen adaylarının tamamının Gazi Üniversitesi ve Aile Ekonomisi ve Beslenme Eğitimi Bölümü'nden olduğu görülmüştür.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik görüşlerini belirlemek için araştırmacılar tarafından geliştirilen likert tipi bir ölçek kullanılmıştır. İlk olarak öğretmenlik mesleğine ilişkin tutumların bilişsel, duyuşsal ve davranışsal yönü dikkate alınarak 38 madde yazılmıştır. Maddeler eğitim bilimleri ve alan uzmanlarının görüşlerine sunulurken dil ve kapsam açısından değerlendirilmiştir. Uzmanlardan gelen görüş ve öneriler doğrultusunda, 7 maddenin uygun olmadığına karar verilmiş ve bu maddeler ölçekten çıkarılmıştır.

Ölçek öncelikle araştırmanın çalışma grubuna benzer bir gruba uygulanmıştır. Buna göre, 56 AEB öğretmen adayı ve 27 AEB öğretmeninden toplanan veriler üzerinde geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır.

İkinci olarak madde analizi işlemine geçilmiştir. Madde analizi; her madde için, grubun o maddeden aldığı puan ile grubun bütün ölçekten aldığı toplam puan arasındaki korelasyondur (Turgut ve Baykal, 1992:162). Bu amaçla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı kullanılarak, madde toplam test korelasyonuna bakılmıştır. Madde-toplam korelasyonları $r = .30$ 'un altında olan maddeler (3, 6, 17, 18, 25, 27, 28, 29, 30, 37. maddeler) ölçekten çıkarılmıştır (Büyükoztürk, 2005:32). 30 maddelik ölçek bu işlemden sonra 21 maddeye inmiştir.

Ölçeğin yapı geçerliğini belirlemede faktör analizi kullanılmıştır. Temel Bileşenler Analizi sonuçlarına göre Kaiser-Meyer Olkin (KMO) değeri .90 bulunmuştur Ayrıca Bartlett testinde bulunan değer (2153.422, $sd = 153$) .01 düzeyinde anlamlıdır. KMO değerinin .60'dan yüksek olması ve Bartlett testinin anlamlı çıkması, faktör analizinin yapılabileceğini göstermektedir (Büyükoztürk, 2005:126).

Ölçeğin alt faktörlerini belirlemek için kullanılan Varimax dönüştürme tekniği analizine göre, özdeğeri 1'in üzerinde olan 2 faktör bulunmaktadır. Bu analizde .45 faktör yükü ölçüt olarak alınmış (Büyükoztürk, 2005: 124), bu yükün altına kalan

madde olup olmadığı incelenmiştir. İncelemeler sonucunda faktör yükü düşük olan 3 madde daha (4, 24, 26. maddeler) ölçekten çıkarılmıştır. Faktör analizi sonucunda ölçek 18 maddeden oluşmuştur. Faktörler kapsadığı davranışların ölçtüğü özellikler dikkate alınarak “Mesleği benimseme ve değer verme” ile “Mesleği Küçümseme” olarak isimlendirilmiştir. İki faktör toplam varyansın % 61.09’unu açıklamaktadır. Maddelerin faktör yükleri ortalaması .71 düzeyindedir.

Çizelge 1. Faktör analizi sonuçlarına göre faktör grupları, bu grupları oluşturan maddelerin faktör yükleri ve madde toplam ölçek korelasyonları

1. faktörü oluşturan maddeler	Faktör Yükleri	Madde-Toplam Ölçek Korelasyonları	2. faktörü oluşturan maddeler	Faktör Yükleri	Madde-Toplam Ölçek Korelasyonları
20	.84	.77	12	.78	.68
19	.83	.72	15	.78	.45
23	.80	.80	5	.66	.48
7	.76	.72	21	.65	.66
2	.75	.73	8	.63	.54
22	.71	.70			
14	.70	.76			
13	.70	.72			
1	.68	.76			
11	.67	.78			
16	.64	.54			
10	.56	.58			
9	.55	.68			

Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı Cronbach Alpha ile belirlenmiştir. Likert tipi bir ölçeğin güvenilirlik düzeyini saptamak için Cronbach tarafından geliştirilen “Cronbach Alpha” katsayısının kullanılması uygundur (Tavşancıl, 2002:152). İlk faktörün güvenilirliği .94, ikinci faktörün .80 ve ölçeğin toplam güvenilirliği .94 bulunmuştur. Bu sonuçlara dayanarak ölçek geçerli ve güvenilir kabul edilmiştir.

Verilerin Toplanması

Güvenirlik çalışmaları yapılan ölçek, 79 AEB öğretmenine ve 128 öğretmen adayı olmak üzere toplam 207 kişiye uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Ölçekte her bir maddeye yönelik görüşlere katılma düzeyini gösteren seçenekler “hiç katılmıyorum” (1), “katılmıyorum” (2), “kararsızım” (3), “katılıyorum” (4) ve “tamamen katılıyorum” (5) biçiminde 5’li derecelendirilmiştir. Olumlu maddeler (1, 2, 7, 9, 10, 11, 13, 14, 16, 19, 20, 22, 23) “tamamen katılıyorum” seçeneğinden başlamak üzere 5’den 1’e doğru; olumsuz maddeler (5, 8, 12, 15, 21) ise “tamamen katılıyorum” seçeneğinden başlamak üzere 1’den 5’e doğru puanlanmıştır.

Toplam ortalamasının elde edilmesinde olumsuz maddeler ters puanlanmıştır. Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının mesleğe yönelik görüşlerini belirlemek için her maddenin ve faktörün ortalaması alınmış ve gruplar arası karşılaştırmalar toplam ortalamalar üzerinden yapılmıştır. Her bir maddeye yönelik görüşleri

belirlemede ortalama ve standart sapma, gruplar arası karşılaştırmalarda t testi kullanılmıştır.

Bulgular

Tablo 1’de AEB öğretmen ve öğretmen adaylarının mesleği benimseme ve değer verme boyutundaki maddelere ilişkin görüşlerinin toplam ortalaması sunulmuştur.

Grubun en fazla katıldığı maddeler, bu alanı yaşamla bağlantılı olduğu için sevme ($X=3.2$), bu alanı seçtiği için memnun olma ($X=3.19$) ve bu alanda öğretmenlik yaptıkça mesleği daha fazla sevme/seveceğini düşünme ($X=3.0$) ile ilişkili olanlardır. Diğer maddelere göre daha fazla ortalamaya sahip bu maddelerde bile, görüşlerin ancak orta düzeyde olumlu olduğu görülmektedir. Öğretmen ve öğretmen adaylarının en fazla katıldıkları maddelere ilişkin görüşlerin orta düzeyde olumlu olması düşündürücüdür.

Tablo 1. Mesleği benimseme ve değer verme

Maddeler	$\bar{X}\pm SD$
1. Bu alanı seçtiğim için memnunun	3.1±1.18
2. Üniversite sınavına yeniden girsem bu alanı tercih ederdim	2.5±1.29
7. Bu alanın öğretmeni olmak benim için dayanılmaz bir tutkudur	2.2±0.99
9. Bu alanda öğretmenlik yaptıkça mesleğimi daha çok seveceğimi/seviyorum	3.0±1.00
10. Bu alanda öğretmenliğin topluma çok saygın olduğunu düşünüyorum	2.5±1.03
11. Bu alanda öğretmenlik beni manevi yönden tatmin edecektir/etmektedir	2.8±1.08
13. Bu alanı yaşamla çok bağlantılı olduğu için seviyorum	3.2±1.13
14. Bu alan çok zevkli bir öğretmenlik alanıdır	3.0±1.16
16. Kendi çocuğuma da bu alanda öğretmenlik yapmasını tavsiye ederim	1.9±0.92
19. AEB benim için en uygun öğretmenlik alanıdır	2.3±1.05
20. Meslek tercihi yapanlara bu alanda öğretmenliği öneririm	2.4±1.06
22. Bu alanın diğer öğretmenlik alanlarına göre daha yararlı olduğunu düşünüyorum	2.8±1.11
23. Bu alanda öğretmen olduğum için gurur duyuyorum	2.8±1.14
Toplam	2.7±.84

Öğretmen ve öğretmen adaylarının en az katıldığı madde ise “kendi çocuğuma da aynı alanda öğretmenliği tavsiye ederim” olmuştur. Bu maddenin ortalaması $X=1.9$ ’dur. Başka bir deyişle grubun bu alanda öğretmenliği kendi çocuğuna tavsiye etmeyi düşünmediği görülmektedir. Bunun nedeni öğretmenlik mesleğinin sorunlarından ve toplumdaki değerinin zaman içinde azalmasından kaynaklanıyor olabilir. Grubun daha az katıldığı diğer maddeler ise, “bu alanın öğretmenliği benim için dayanılmaz bir tutkudur ve “bu alan benim için en uygun öğretmenlik alanıdır” maddeleri olmuştur.

Grubun AEB alanında öğretmenliğe ilişkin görüşlerinin toplam ortalaması incelendiğinde, bu değer $X=2.7$ olduğu görülmüştür. Başka bir deyişle bu alanda öğretmenlik yapanların ve öğretmen adaylarının mesleğe yönelik görüşleri orta düzeyde olumludur.

Bu konuda yapılan araştırmaların bazılarında öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumların oldukça olumlu, bazılarında ise daha az olumlu olduğu görülmektedir. Öztürk, Doğan ve Koç (2005) tarafından yapılan bir araştırmada Eğitim Fakültesi ve Tezsiz Yüksek Lisans öğrencilerinin mesleğe yönelik algılarının oldukça olumlu olduğu bulunmuştur (Öztürk, Doğan ve Koç, 2005). Öğretmen adaylarının öğretmenliği yalnızca bir iş olarak görmedikleri ve mesleğe değer verdikleri belirtilmektedir. Onural (2001) tarafından yapılan başka bir çalışmada Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği Bölümünde okuyan 270 öğrenciden 41.8'i öğretmenliği sevdiği için, % 8.1'i saygın bir meslek olduğu için tercih etmiştir. Erden'in (1995) yaptığı bir araştırmada ise sertifika programına katılan (Fizik, Kimya, Matematik, Biyoloji, Tarih alanları) öğretmen adaylarının büyük bir çoğunluğunun öğretmen olmaya istekli olduğu bulunmuştur. Ayrıca Çermik (1997) ile Gürbüz Türk ve Genç (2004) tarafından yapılan araştırmalarda, öğretmen adayları öğretmenliğin kutsal bir meslek olduğuna inanmakta ve bu mesleği severek yapacağını belirtmektedir.

Seferoğlu (2004) tarafından gerçekleştirilen İngilizce Öğretmenliği Sertifika programını tamamlayan 294 öğretmen adayının mesleğe yönelik tutumunun ne olumlu ne de olumsuz başka bir deyişle kararsızlık boyutunda olduğu bulunmuştur. Öğretmen adaylarının yarısı öğretmenlik yapmayı düşünmektedir. 10 üniversitenin eğitim fakültelerinden seçilen 913 öğretmen adayının “öğretmenlik mesleğini ilgi duyduğum için seçtim” maddesine yönelik görüşleri de orta düzeyde olumludur (Acat ve Yenilmez, 2004). Erden'in 1995 yılında yaptığı araştırmada da, öğretmenliği isteyerek seçtiğini söyleyen öğretmen adaylarının tutumlarının bile çok olumlu olmadığı görülmektedir. Bu çalışmada da, AEB öğretmen ve öğretmen adaylarının mesleğe yönelik görüşlerinin orta düzeyde olumlu olduğu söylenebilir.

Tablo 2. Mesleği küçümseme

Maddeler	X±SD
5. Başka bir iş bulduğum anda öğretmenlikten ayrılıyorum	3.9±1.20
8. Bu alanda öğretmenliği sıkıcı buluyorum	4.0±0.89
12. Bu alanda öğretmenlik yapmaktan nefret ediyorum	4.2±0.83
15. İşsiz kalsam dahi bu alanda öğretmenlik yapmam	4.5±0.79
21. Bu alanda öğretmenlik yapacağım/yaptığım için pişmanlık duyuyorum	4.0±0.99
Toplam	4.2±.71

Araştırmaya katılan grubun “işsiz kalsam dahi bu alanda öğretmenlik yapmam” (X=4.5), “bu alanda öğretmenlik yapmaktan nefret ediyorum” (X=4.2) maddelerine hiç katılmadıkları bulunmuştur (Ters puanlama: tamamen katılıyorum-1, katılıyorum-2, kararsızım-3, katılmıyorum-4, hiç katılmıyorum-5). Bu veriler sevindirici olmakla birlikte, öğretmen ve öğretmen adaylarının “kendi çocuğuma bu alanda öğretmenliği tavsiye ederim” görüşüne katılmadıkları hatırlanmalıdır.

Semerci (2001) tarafından yapılan bir araştırmada Fen-Edebiyat Fakültesi mezunlarının ÖMB programı sonrasında mesleğe yönelik tutumlarının olumsuz olmamakla birlikte çok olumlu olmadığı bulunmuştur. Özellikle “zorunlu olmasam öğretmenlik yapmam”, “kendimi öğretmen olarak düşünemiyorum” ve

“öğretmenlik yapmak istediğim en son iştir” gibi maddelerde öğrencilerin kararsız kalması dikkat çekicidir.

Başka bir araştırmada (Oktay, 2001), öğretmenlik sertifikası programına başvuru yapan üniversite mezunlarının %36.1'inin iş güvencesini düşünerek öğretmenlik mesleğine yöneldiği, öğretmen adaylarının yalnızca % 34'ünün öğretmenlik yapmak istediği, % 28.5'inin kendi lisans diplomasına uygun bir iş bulamazsa ancak öğretmenlik yapmayı düşünebileceği bulunmuştur. 346 sınıf öğretmeni üzerinde yapılan başka bir araştırmada ise, öğretmenlerin % 54.6'nın başka bir seçenekleri olsaydı öğretmenlik mesleğini seçmeyeceklerini belirttikleri ortaya çıkmıştır (Gökçe, 2001). Bu araştırma sonuçlarına göre öğretmen ve öğretmen adayları, öğretmenliği sıkıcı bulma/nefret etme/ başka bir iş bulunca meslekten ayrılma gibi maddelere daha az katılmıştır. Buna göre bu araştırmanın sonuçları diğer araştırmalardan daha umut verici olmakla birlikte, öğretmen ve öğretmen adaylarının bir önceki alt boyuta (mesleği benimseme ve değer verme) ilişkin görüşleri ancak orta düzeyde olumludur.

Tablo 3'de araştırmaya katılan öğretmen ve öğretmen adaylarının AEB alanında öğretmenlik mesleğine yönelik görüşleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı sunulmuştur.

Tablo 3. Öğretmen ve öğretmen adaylarının mesleği benimseme ve değer vermeye ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması

Maddeler	Öğret. Adayı (n=128)	Öğret. (n=79)	t	p
	X±SD	X±SD		
1. Bu alanı seçtiğim için memnunum	2.8±1.15	3.6±1.08	4.745	<0.01*
2. Üniversite sınavına yeniden girsem bu alanı tercih ederdim	2.1±1.16	2.9±1.35	4.460	<0.01*
7. Bu alanın öğretmeni olmak benim için dayanılmaz bir tutkudur	1.9±0.88	2.5±1.06	4.123	<0.01*
9. Bu alanda öğretmenlik yaptıkça mesleğimi daha çok seveceğimi/seviyorum	2.9±0.87	3.2±1.15	2.492	<0.05**
10. Bu alanda öğretmenliğin topluma çok saygın olduğunu düşünüyorum	2.3±0.98	2.7±1.07	2.769	<0.01*
11. Bu alanda öğretmenlik beni manevi yönden tatmin edecektir/etmektedir	2.6±0.96	3.2±1.18	3.708	<0.01*
13. Bu alanı yaşamla çok bağlantılı olduğu için seviyorum	2.9±1.04	3.8±1.07	5.472	<0.01*
14. Bu alan çok zevkli bir öğretmenlik alanıdır	2.7±1.05	3.6±1.15	5.371	<0.05**
16. Kendi çocuğuma da bu alanda öğretmenlik yapmasını tavsiye ederim	1.8±0.81	2.1±1.05	2.418	<0.05**
19. Benim için en uygun öğretmenlik alanıdır	2.0±0.84	2.8±1.16	5.842	<0.01*
20. Meslek tercihi yapanlara bu alanda öğretmenliği öneririm	2.1±0.80	2.9±1.18	6.487	<0.01*
22. Bu alanın diğer öğretmenlik alanlarına göre daha yararlı olduğunu düşünüyorum	2.6±1.00	3.2±1.16	4.469	<0.01*
23. Bu alanda öğretmen olduğum için gurur duyuyorum	2.4±1.02	3.4±1.08	6.590	<0.01*
Toplam	2.4±0.72	3.1±0.84	6.354	<0.01*

p<.001*, p<.005**

Tabloya göre, öğretmenler ile öğretmen adaylarının öğretmenliği benimseme ve değer verme alt boyutunda yer alan tüm maddelere ilişkin görüşleri arasında anlamlı farklar olduğu görülmektedir. Örneğin, “bu alanda öğretmen olduğum için gurur duyuyorum” (öğretmen, $X= 3.4$, öğretmen adayı, $X=2.4$), “bu alanı yaşamla bağlantılı olduğu için seviyorum” (öğretmen, $X= 3.8$, öğretmen adayı, $X=2.9$), “meslek tercihi yapanlara bu alanda öğretmenliği öneririm” (öğretmen, $X= 2.9$, öğretmen adayı, $X=2.1$), “bu alanı seçtiğim için memnunum” (öğretmen, $X= 3.6$, öğretmen adayı, $X=2.8$), maddelerine ilişkin öğretmen ve öğretmen adaylarının görüşleri arasında .01 düzeyinde anlamlı farklılıklar vardır. Başka bir deyişle öğretmenlerin görüşleri öğretmen adaylarının görüşlerinden daha olumludur.

Öğretmenler ($X=2.8$), öğretmen adaylarına göre ($X=2.0$) bu alanın kendisi için en uygun öğretmenlik dalı olduğuna daha fazla katılmakla birlikte, her iki grubun ortalamasının düşük olduğu görülmektedir. Benzer biçimde öğretmenler, bu alandaki öğretmenliğin kendisini manevi yönden tatmin ettiği/edeceği görüşlerine öğretmen adaylarından daha fazla katılmaktadır. Gruplar arasındaki fark .01 düzeyinde anlamlı olmakla birlikte, her iki grubun bu maddelere ilişkin görüşlerinin ortalamaları oldukça düşüktür.

Ayrıca öğretmenler öğretmen adaylarına göre, bu alandaki öğretmenliğin çok gerekli ve yararlı olduğuna da daha fazla katılmaktadır. “Bu alanda öğretmenliğin toplumda çok saygın olduğunu düşünüyorum” (öğretmen, $X= 2.7$, öğretmen adayı, $X=2.3$), “bu alanın öğretmeni olmak benim için dayanılmaz bir tutkudur” (öğretmen, $X= 2.5$, öğretmen adayı, $X=1.9$), “kendi çocuğuma da bu alanda öğretmenlik yapmasını tavsiye ederim” (öğretmen, $X= 2.1$, öğretmen adayı, $X=1.8$) maddeleri açısından öğretmenlerle öğretmen adayları arasında .01 düzeyinde öğretmenler lehine anlamlı farklılıklar olmakla birlikte, her iki grubun da bu görüşlere çok fazla katılmadıkları saptanmıştır.

Bulgulara genel olarak bakıldığında öğretmenlerin mesleği benimsemeye ve değer vermeye ilişkin görüşlerinin, öğretmen adaylarının görüşlerinden daha yüksek olduğu bulunmuştur. Başka bir deyişle, öğretmenler AEB alanında öğretmenliğe ilişkin daha olumlu görüşlere sahiptir. Bu çalışmadaki sonuçlara göre, AEB öğretmen adaylarının mesleğe yönelik görüşlerinin daha düşük olduğu sonucuna varılabilir.

Tablo 4. Öğretmen ve öğretmen adaylarının mesleği küçümsemeye ilişkin görüşlerinin karşılaştırılması

Maddeler	Öğret. Adayı (n=128)	Öğret. (n=79)	Gruplar arası fark	
			t	p
	X±SD	X±SD		
5. Başka bir iş bulduğum anda öğretmenlikten ayrılırım	3.7±1.24	1.7±1.04	3.638	<0.01*
8. Bu alanda öğretmenliği sıkıca buluyorum	3.8±0.91	4.4±0.73	4.584	<0.01*
12. Bu alanda öğretmenlik yapmaktan nefret ediyorum	4.1±0.87	4.4±0.72	2.957	<0.01*
15. İşsiz kalsam dahi bu alanda öğretmenlik yapmam	4.4±0.85	4.6±0.67	1.267	>0.05
21. Bu alanda öğretmenlik yapacağım/yaptığım için pişmanlık duyuyorum	3.8±0.96	4.3±0.54	3.917	<0.01*
Toplam	4.0±0.72	4.4±0.62	6.354	<0.01*

Tablo 4'e göre, öğretmenlerin başka bir iş bulunca öğretmenlikten ayrılma maddesine ilişkin görüşlerinin ortalaması ($X=1.7$), öğretmen adaylarının ortalamasından ($X=3.7$), daha düşüktür. (Ters puanlama: tamamen katılıyorum-1, katılıyorum-2, kararsızım-3, katılmıyorum-4, hiç katılmıyorum-5). Başka bir deyişle öğretmenler başka bir iş bulduğunda meslekten ayrılabileceğini belirtmektedir.

Bu alanda öğretmenliği sıkıcı bulma, bu alanda öğretmenlik yapmaktan nefret etme ve bu alanda öğretmenlik yaptığı/yapacağı için pişmanlık duyma maddelerinde ise öğretmenlerin görüşlerinin ortalamaları, öğretmen adaylarından daha yüksektir. Yani öğretmenler bu maddelere öğretmen adaylarından daha az katılmaktadır. "İşsiz kalsam dahi öğretmenlik yapmam" maddesine ilişkin görüş ortalamaları arasındaki fark anlamlı değildir. Her iki grup da bu görüşe katılmamaktadır.

Öğretmen ve öğretmen adaylarının mesleğe yönelik düşüncelerinin, bu alanda öğretmen olma seçimlerini etkileyen etkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığı Tablo 5'de sunulmuştur.

Tablo 5. Grubun mesleğe yönelik düşüncelerinin, bu alanı seçmede etkili olan etkenlere göre karşılaştırılması

Alanı seçmede etkili faktörler	n	X±SD	t	p
Kendi kararı	90	3.2±0.58	2.553	<0.01*
Yakın çevrenin ve/veya sistemin etkisi	117	3.0±0.55		

Tablo 5'e göre, AEB bölümünde öğretmen olmayı kendi kararı sonucunda seçenlerin mesleğe yönelik düşüncelerinin, bu alanı yakın çevrenin ve eğitim sisteminin etkisi ile seçmek zorunda kaldığını düşünenlere göre anlamlı biçimde daha olumlu olduğu görülmektedir. Gruplar arasındaki fark .01 düzeyinde anlamlıdır. Ancak ortalamalar incelendiğinde meslek seçiminde etkili olan faktör ne olursa olsun, grubun düşüncelerinin orta düzeyde olumlu olduğu dikkat çekmektedir.

Tartışma

Araştırma grubu, mesleği benimseme ve değer verme alt boyutunda en çok bu alanı yaşamla bağlantılı olduğu için sevmeye, en az bu alanı kendi çocuğuna da tavsiye etme maddelerine katılmıştır. Bu alt boyutun toplam ortalaması orta düzeyden biraz daha düşüktür. Mesleğin ekonomik açıdan tatmin edici olmaması, Devlet memurluğu sınavı, AEB öğretmenliğinin kadro sayısının sınırlı olması gibi nedenler öğretmen ve öğretmen adaylarının kendi çocukları için bu alan öğretmenliğini tavsiye etmemelerinin nedenleri arasında yer alabilir.

Grup, mesleği küçümseme boyutunda işsiz kalsa dahi öğretmenlik yapmayacağı görüşüne hiç katılmamaktadır. Öğretmen ve öğretmen adayları bu alanda öğretmenlikten nefret etme, sıkıcı bulma ve pişmanlık duyma maddelerine katılmamıştır.

Öğretmenler ile öğretmen adaylarının görüşleri arasında yapılan karşılaştırmalar incelendiğinde; öğretmenlerin öğretmen adaylarına göre mesleği daha fazla benimsediği ve değer verdiği görülmüştür. Öğretmenlerin bir meslek sahibi olması, öğretmen adaylarının ise gelecek kaygısı yaşıyor olması bu sonuçlar üzerinde etki yaratmış olabilir. Çünkü AEB alanında öğretmenliğe MEB tarafından ayrılan öğretmenlik kadrosu sayısı sınırlıdır. Bu durum da kendisini öğretmen olarak hazırlayan adaylarda hayal kırıklığı, iş kaygısı ve meslek tercihinde pişmanlık yaratabilmektedir.

Öğretmenler, öğretmen adaylarına göre başka bir iş bulduğunda mesleği bırakabileceğini belirtmiştir. Bunun nedeni, mesleğin ekonomik getirisinin düşük olması olabilir. Öğretmen adayları ise mezun olduğunda öğretmenlik yapmayı yapamayacağı kaygılarını yaşadığı için, başka bir iş bulduğunda bile mesleği bırakmayı düşünmemiş olabilir.

AEB öğretmenliğini kendi isteği ile seçenlerin mesleğe yönelik görüşlerinin ortalaması, çevre ya da başka etkenlerle seçenlerin görüşlerinden daha yüksektir. AEB bölümüne başvuru yapan öğrencilerin büyük çoğunluğu meslek liselerinden gelmektedir. Üniversite seçme sınavında mesleği kendi isteği ile seçenlerin yanında, kendi alanlarının üst programı olduğu için tercih etmek zorunda kalan öğrencilere de rastlanmaktadır.

Genel olarak bakıldığında öğretmenler, öğretmen adaylarına oranla AEB alanında öğretmenliğe ilişkin daha olumlu görüşlere sahiptir.

Araştırma verilerine dayanarak, genelde mesleki eğitim öğretmenliği özelde AEB öğretmenliğine yönelik görüşleri daha olumlu kılabilmek için, şu öneriler geliştirilmiştir:

- Öğretmen adaylarının öğretmenliğe yönelik daha olumlu düşüncelere sahip olması gerekmektedir. Bu nedenle, öğretmen yetiştirme programları mesleği sevdirici biçimde yeniden düzenlenmelidir. Öğretmenlik programlarının ve mesleğin daha anlamlı ve cazip hale gelmesi, mesleğe yönelik tutumları olumlu yönde etkileyebilir.

- Fakülte ve meslek liselerindeki araç-gereç ve atölye koşullarının günümüz teknolojisine uygun şekilde düzenlenmesi mesleğe yönelik tutumu artırabilir.

- Mesleki eğitim öğretmenlikleri için ayrılan kadrolar sınırlıdır. Bu nedenle mesleki eğitim kapsamında yer alan bütün öğretmenlik programları ve tabii ki AEB öğretmenliği programları öğrencileri hem öğretmenlik yapacak nitelikte, hem de sektörün istediği nitelikte yetiştirilmelidir.

AEB bölümü mezunları öğretmenlik alanına ek olarak, özel sektörde yiyecek-içecek hizmetleri ile ilişkili tüm sektörlerde çalışabilir. Ayrıca kamu kuruluşlarında “gıda denetçisi” olarak istihdam edilebilir. Bu görevi halen belediyeler bünyesinde çalışan, aldıkları beslenme ve gıda eğitimi tartışılır olan zabıta görevlileri yürütmektedir. Oysa dört yıl süreyle lisans düzeyinde beslenme ve gıda eğitimi alan AEB mezunlarının, bu görevi gıda üretim yerlerinde verecekleri rutin eğitim ve denetimlerle daha etkili yürütecekleri ve gıda sorunlarını önleme konusunda daha fazla katkıda bulunabilecekleri düşünülmektedir.

Kaynakça

- Acat, Y. ve Yenilmez, K. (2004). Eğitim fakültesi öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine ilişkin motivasyon düzeyleri ve sorunları. *XII. Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiriler*, G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. 99-120.
- Büyükoztürk, Ş. (2005). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Can, G. (1991). Eğitim fakültesi ve öğretmenlik sertifikası programlarının öğretmen adaylarında tutum geliştirme açısından etkililiği. *İzmir 1. Ulusal Eğitim Kongresi Bildirileri*, 25-27 Kasım, 162-167.
- Çakır, Ö., Erkuş, A. ve Kılıç, F. (2000). Mersin üniversitesi 1999-2000 yılı öğretmenlik meslek bilgisi programının (ömbp) çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. Mersin Üniversitesi Araştırma Fonu Saymanlığı EF (ÖÇ) 2000-1 Nolu Araştırma Projesi.
- Çakır, Ö. (2005). Anadolu üniversitesi açıköğretim fakültesi İngilizce öğretmenliği lisans programı ve eğitim fakülteleri İngilizce öğretmenliği lisans programı öğrencilerinin mesleğe yönelik tutumları ve mesleki yeterlik algıları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (9): 27-42.
- Çapa, Y. ve Çil, N. (2000). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18: 69-73.
- Çermik, H. (1997). Öğretmen adaylarının hizmet öncesinde öğretmenlik mesleğine ilişkin görüşleri, 3. *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu, Adana: Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Sempozyum Kitapçığı*, 65-78.
- Erden, M. (1995). Öğretmen adaylarının öğretmenlik sertifikası derslerine yönelik tutumları, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11: 99-104.
- Gökçe, E. (2001). Üniversitelerin sınıf öğretmenliği programlarına devam eden öğrencilerin öğretmenlik mesleğine ilişkin görüşleri, *X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri*, Cilt 1, 7-9 Haziran, 1432-1441, Bolu.
- Görgen, İ. ve Deniz, S. (2003) Ortaöğretim branş öğretmenliği öğretmen adaylarının öğretmenlik sertifikası programına yönelik görüşleri, *Milli Eğitim*, 158.
- Gürbüzürk, O. ve Genç, S. Z. (1997). Sınıf öğretmenliği bölümü öğrencilerinin fakülteye ilişkin tutumları ile akademik başarıları arasındaki ilişki: Atatürk Üniversitesi örneği, 4. *Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri I: Program Geliştirme, Öğretmen Yetiştirme, Yaygın Eğitim*. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, No: 51, 473-485.
- Gürbüzürk, O. ve Genç, S.Z. (2004). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine ilişkin görüşleri, *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5 (7).
- Hacıoğlu, F. ve Alkan, C. (1997). *Öğretmenlik uygulamaları*. Ankara: Alkım Yayınevi.
- Karagözoğlu, G. (1987). Toplumda öğretmenlik mesleğinin yeri ve sorunları, *Çağdaş Eğitim*, 12,118: 4-11, Ocak.
- Koç, G. ve Doğan, O. (2005). Fen-Edebiyat fakültesi mezunlarının öğretmenlik meslek bilgisi programı öncesi ve sonrasında öğretmenlik mesleğine yönelik algılarının incelenmesi, *XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi, Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi*, 28-30 Eylül Denizli.
- Oktay, A. (2001). İkinci meslek öğretmenlik. öğretmenlik sertifikası programına kayıtlı öğrencilerin özellikleri ve öğretmenlik sertifikası alma nedenleri, *X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri*, Cilt 1, 7-9 Haziran, 761-775, Bolu.
- Onural, H. (2001). "Sınıf öğretmenliği bölümü öğrencilerinin öğretmenlik mesleğini tercih etme nedenleri", *X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri*, Cilt 1, 7-9 Haziran 2001: 1299-1308, Bolu.
- Öztürk, B.; Doğan, S. ve Koç, G. (2005). "Eğitim fakültesi öğrencileri ile fen-edebiyat fakültesi mezunlarının öğretmenlik mesleğine yönelik algılarının karşılaştırılması (Gazi Üniversitesi Örneği)", *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3 (1): 1-22.
- Saracaloğlu, A.S. (1991). Fen ve edebiyat fakülteleri öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları, *İzmir Birinci Ulusal Eğitim Kongresi Bildirileri*. 25-27 Kasım, 565-569.
- Saracaloğlu, A.S.; Bozkurt, N., Serin, O. ve Serin, U. (2000). Öğretmen adaylarının mesleğe yönelik tutumlarını etkileyen faktörler, *IX. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*, 27-30 Eylül, Erzurum.
- Seferoğlu, G. (2004). İngilizce öğretmenliği sertifikası programı ile yetiştirilen öğretmen adaylarının öğretmenliğe yönelik tutumları. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Kurultayı*, 6-9 Temmuz, İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Seferoğlu, S. (2004). Öğretmen adaylarının öğretmenliğe yönelik tutumları. *XII. Eğitim Bilimleri Kongresi Bildiriler*, G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara. 413-423.
- Semerci, N. (2001). Üç farklı grubun öğretmenliğe ilişkin tutumları", *X. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi Bildirileri*, Cilt 1, 7-9 Haziran, 818-825, Bolu.
- Sözer, E. (1996). Üniversitelerde öğrenim gören öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları, *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6 (2): 7-21.
- Şahin, N. (1992). Arifiye Anadolu öğretmen lisesi 3. sınıf öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Ankara: HÜSBE.
- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların ölçülmesi ve spss ile veri analizi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Turgut, F. ve Baykul, Y. (1992). *Ölçekleme teknikleri*. Ankara: ÖSYM Yayınları.